

LEHDISTÖN VAPAUDESTA JA VASTUUSTA

I. LEHTIPÄÄOMAN KUNINKAAT SOTARETKELLÄ

Amerikkalaisen Associated Press -uutistoimiston johtajan K. Cooperin puhe, jonka hän piti syksyllä 1944 »kansainvälisen lehdistövapauden» puolustamisen varjolla, oli lähtömerkkinä Amerikan ja Englannin suurimpien uutistoimistojen ja lehtiteollisuuden muiden magnaattien yleiselle kampanjalle ovien avaamiseksi toiminimensä kontrolloimattomalle toiminnalle kaikissa maailman maissa.

On helppo huomata, ettei tällä kampanjalla ole mitään tekemistä sen demokraattisen taistelun kanssa, jota laajat kansankerrokset käyvät kansalaisvapauksiensa, mm. painovapauden, laajentamiseksi. Ei, amerikkalaiset ja englantilaiset lehtiteollisuudenharjoittajat eivät ole lainkaan kiinnostuneita kansanjoukkojen oikeuksien laajentamisesta lehtien julkaisussa. He ovat päinvastoin jo kauan pyrkineet — eivätkä menestyksettä — keskittämään lehtien julkaisu toiminnan *omiin* käsiinsä, suurpääoman käsiin.

Keskitys lehtiteollisuuden alalla on edistynyt Amerikassa ja Englannissa yhtä pitkälle kuin muillakin teollisuusaloilla. Ankarasta kilpailusta aiheutuva »kuolleisuus» on Amerikan sanomalehtien keskuudessa melko huomattava: niiden määrä (ottaen huomioon vain englanninkieliset lehdet) on supistunut vuosien 1920 ja 1944 välisenä aikana 2 042:sta 1 754:ään. Amerikan 1 103 kaupungissa ilmestyy nykyään vain yksi lehti kussakin ja 159 suurkaupungissa, joissa ilmestyy useita lehtiä, ne kaikki ovat yhden omistajan tai yhden omistajaryhmän käsissä. Kaikki tai melkein kaikki vaikutusvaltaiset suurlehdet kuuluvat monimiljonääreille. O. Villard, joka oli itse aikoinaan kustantaja (jul-

kaisi »New York Postia» ja »The Nation» nimistä aikakauslehteä), sanoo, että »kustantaja ei ajattelekaan perustaa suurlehteä, ellei hänellä ole pankkitilillään 10—15 miljoonaa dollaria». Surullisen kuuluisaa fasistimielistä kustantajaa Hearstia sanotaan tavallisesti Amerikan lehtikuningas-kaaksi. Mutta onko hän Amerikan ainoa lehtikuningas?! Tuskinpa hän lienee vaikutusvaltaisinkaan heistä. Esim. Associated Pressin varsinainen isäntä on harvalukuinen ryhmä rikkaita kustantajia, jotka valvovat tämän uutistoimiston kaikkea tavattoman laajaa toimintaa (sen vuositulo ovat 10 miljoonaa dollaria) ja omistavat samalla monia niistä 1 124 lehdestä, jotka ovat muodollisesti tämän uutistoimiston osakkaita. Toista suurta amerikkalaista uutistoimistoa, United Pressiä, valvoo Roy Howard, joka on samalla 19 lehteä käsittävän Scripps—Howard sanomalehtiyhtymän johtaja. Englannissa lehtipääoman keskitys on suunnilleen samanlaista. Kaikki Englannin suuret päivälehdet »Daily Heraldia» lukuun ottamatta kuuluvat muutamille rikkaille omistajille, ja myös Reuterin tietotoimisto on harvalukuisten rikkaiden liikemiesten käsissä.

On kuitenkin yleisesti tunnettua, että eri teollisuusaloilla pitkälle kehittynyt keskitys johtaa väistämättömästi monopolisointiin ja synnyttää halua ekspansioon, so. pyrkimystä laajentaa monopoliyhtymien valta-alueita niin kotimaassa kuin myös kansainvälisessä mitassa. Osoittautuu, ettei Englannin ja Amerikan lehtiteollisuuskaan poikkea tästä taloudellisesta laista. Reuterin tietotoimisto on jo saavuttanut herruusaseman Isossa-Britanniassa ja brittiläisillä valta-alueilla, ja sitä paitsi se muodosti ennen sotaa yhdessä ranskalaisen Havas-uutistoimiston kanssa kansainvälisen kartellin, jolla siihen aikaan ei ollut vakavia kilpailijoita Euroopassa eikä myöskään Aasiassa ja Afrikassa. Amerikassa jatkuu kilpailu Associated Pressin ja United Pressin välillä. Mutta kumpikin tunkeutuu nykyään nopeasti kaikkiin maanosiin. Kolmella edellä mainitulla uutistoimistolla on laaja kansainvälinen haaratoimistojen verkko ja tuhansia palkallisia avustajia maailman tärkeimmissä kaupungeissa, lukuun ottamatta vielä Englannin ja Amerikan erinäisten suurlehtien ulkomaankirjeenvaihtajia. Uutistoimistot ovat tehneet sopimuksia monien maiden lehtiyhtymien kanssa. Amerikan uutistoimistoilla on sitä paitsi tytäriihteitä joissakin maissa, esim. Englannissa (Lontoon Associated Press ja British United Press) ja Etelä-Ameri-

kassa (La Prensa Asociada). Associated Pressin uutistoimistolla on käytettävissään yli 285 000 mailia lennätinlinjoja, joiden yksinoikeutetusta käytöstä se on tehnyt sopimukset.

Nämä kolme uutistoimistoa edustavat siis tällä alalla mahtavia kansainvälisen merkityksen omaavia kapitalistisia (eli niin kuin ne itse sanovat liike-) yhtymiä. Ja on täysin luonnollista, että tällaiset yhtymät pyrkivät kiihkeästi ekspansioon, so. laajentamaan jatkuvasti toiminta- ja valta-alueitaan. Mutta onko soveliasta, että näiden yhtymien johdossa olevat liikemiehet yrittävät pakottaa maailman yhteiskuntapiirit hyväksymään taloudellisen ekspansion, jota he harjoittavat kansainvälisen lehdistövapauden puolustamisen varjolla? Eikö se haiskahda epäterveeltä kilpailustaistelulta? Eiväthän muut kauppamiehet esiinny minään ihmiskunnan »vapauden» puoltajina pyrkiessään kansainvälisellä areenalla ekspansioon, vaan puhuvat asiallisella liikemieskielellä eduistaan ja tuloistaan. Eikö se ole englantilais-amerikkalaisille lehtipääomayhtymille yhtä hyvä-tuloista kauppatoimintaa, kun ne pyrkivät saavuttamaan valta-aseman kansainvälisiä tapahtumia koskevien tietojen hankinnassa ja levittämisessä? Minkä vuoksi sitä naamioidaan ilmeisen valheellisella etiketillä?

Lehdistön vapauden ja vapaan informaation puolustajan demokraattinen toga ei mielestäni sovi lainkaan esim. Associated Pressille ja sen johtajalle. Onhan tunnettua, että Yhdysvaltojen oikeusministeriö katsoi vuonna 1942 välttämättömäksi nostaa oikeusjutun Associated Pressiä vastaan syyttäen sitä laittomasta uutisaineiston levityksen *monopolisoinnista*, koska se riisti asiakkaidensa kilpailijoilta mahdollisuuden uutisaineiston saantiin. Tuomioistuin julisti lokakuussa 1943 Associated Pressin monopolistisen toiminnan laittomaksi, koska se esti tietojen vapaata levitystä. Yhdysvaltojen korkein oikeus ei tosin ole tehnyt vielä lopullista päätöstä tästä asiasta, mutta jos hra Cooper olisi hiukankin vaatimaton, hän pidäytyisi korkeimman oikeuden päätöstä odotellessaan esiintymästä pääsankarina taistelussa kansainvälisen lehdistövapauden puolesta, sillä sellainen rooli ei mielestämme oikein sovi miehelle, joka on julistettu kotimaassaan lehdistövapauslain rikkojaksi.

Mainitessani tästä en suinkaan pyri asettamaan Associated Pressiä epäedulliseen asemaan verrattuna sen eurooppalaiseen pääkilpailijaan, Reuterin tietotoimistoon, joka

on tunnettu jo kauan monopolistisena, vaikutusalueellaan kilpailuvapautta vieroksumana yrityksenä.

Tärkeintä ei ole kuitenkaan se. Tärkein kysymys oman maamme ja muiden valtioiden yhteiskuntapiirien kannalta on luonnollisesti se, millaista tietotoimistojen, suurlehtien ja niiden ulkomaankirjeenvaihtajien toiminta on poliittiselta luonteeltaan.

Kolmen puheena olevan uutistoimiston johtohenkilöt kylläkin teeskentelevät olevansa yleensä vapaita kaikkinaisista poliittisista tendensseistä. Pyrkien toimittamaan uutisaineistoaan maailman kaikille, ei yksin taantumuksellisille, vaan myös muille lehdille he vakuuttavat toimistojensa olevan puolueista, hallituksista ja kansakunnista riippumattomia, »puhtaita liikeyrityksiä». Ja viitaten toimistojensa kuviteltuun riippumattomuuteen nämä afäärimiehet selittävät yritystensä olevan ainoita objektiivisen informaation vapaita lähteitä. Sitä yritti väittää esim. Reuterin tietotoimiston johtaja hra Chancellor »World's Press News» lehden palstoilla. Samalla hän mainosti toimintimeään seuraavin, objektiivisuudesta varsin suuresti poikkeavin sanoin:

»Reuterin perustavoitteena on säilyttää riippumattomuus koko maailman lehtien luotettavassa, ennakkoluulottomassa kansainvälisessä uutispalvelussa. Me emme ole englantilaisten uutisten toimittajia. Uutiset eivät voi olla englantilaisia tai amerikkalaisia — ne ovat kansainvälistä tavaraa...»

Tuonnempana erittelemme konkreettisesti, kuinka laatuunkäypää on poliittiselta ja moraaliselta kannalta se »kansainvälinen kauppatavara», jonka hankkijoita ovat Reuter, Associated Press, United Press ja muutamat niihin läheisessä yhteydessä olevat lehdet. Jos ennen sitä kajoetaan kuitenkin pinnallisesti sellaiseen periaatekysymykseen, vaikuttaako lehtien ja uutistoimistojen kapitalistinen johto niiden toimintaan myönteisesti vai kielteisesti, on todettava suoraan, että niiden toiminnan moraalinen ja poliittinen puoli vain kärsii tuollaisesta »kaupallisesta» johtamisesta. Esitimme peruskäsityksemme tästä asiasta jo käydessämme avomielistä sananvaihtoa hra Cooperin kanssa (»Voina i rabotši klass» 1945, n:ot 1, 2). Tuolloin totesimme, että »sananvapauden käyttö riippuu Amerikassa olennaisesti siitä, onko kansalaisilla riittävästi pääomaa vai ei, mikä loppujen lopuksi määrää myös tämän lehdistön perusluon-

teen». Reuterin toimiston johtaja Chancellor, kommentoiden kyseistä artikkeliamme Tšekkoslovakian instituutissa helmikuussa 1945 pitämässään luennossa, sanoi edellisen toteamuksemme johdosta seuraavaa:

»Vaikka se on ehdottomasti tärkeää, se koskee kuitenkin vain ongelman yhtä puolta, lehtien yksityisomistusta ja rahoittamista, kysymystä, joka askarruttaa tällä haavaa Ranskan ja muiden vapautettujen Euroopan maiden vakavasti ajattelevia piirejä.»

Hra Chancellor yrittää, kuten näemme, pelastaa sirolla, mutta liian kevyellä kädenliikkeellä Englannin ja Amerikan lehdistön kaupallisen johdon arvostelulta. Voidaanko tosiaan sivuuttaa niin kevyesti peruskysymys, se periaatekysymys, joka koskee kapitalistiomistajien turmiollista *vai-kutusta* lehtiensä ja uutistoimistojensa uutisten sisältöön? Mehän osoitimme, että »koska amerikkalaisten suurlehtien omistajat ovat kiinnostuneet mahdollisimman suurien tulojen saamisesta lehtiyrityksistään, niin lehdistön yleiskansalliset ja eettilliset tavoitteet alistetaan käytännössä palvelemaan tavallisesti tätä suppeaa tarkoitusta — liikevoiton saamista». Se ei tietenkään ole mikään toisarvoinen tai, kuten hra Chancellor sanoi, »vain ongelman yhtä puolta» koskeva kysymys. Se on ratkaiseva kysymys, sillä nimenomaan siinä piilee lehdistön yksityiskapitalistisen eli kaupallisen valvontajärjestelmän perusvika.

Juuri siitä johtuu myös poliittinen tendenssimäisyys kaupallisten lehtiyritysten ja uutistoimistojen työssä. Jutut tuollaisten yritysten poliittisesta riippumattomuudesta ovat typerille ihmisille tarkoitettuja naiiveja kaskuja. Ovathan nuo yritykset täysin riippuvaisia omistajistaan niin taloudellisesti kuin poliittisestikin. Kaikkien tuntema yleinen sääntö on se, että jos omistaja on konservatiivi, hänen leh tensä on suuntaukseltaan konservatiivinen; jos hän on taantumuksellinen, hänen lehtensäkin ajaa aktiivisesti taantumuksellisia katsomuksia; jos hän taas on fasisti, myös hänen lehtensä pyrkii ehdottomasti kallistumaan fasismiin. Koska kaupallisten suurlehtien omistajien — monimiljonäärien joukossa on vähän edistysmielisiä miehiä, on selvää, miksi melkein kaikki Amerikan ja Englannin edistysmieliset lehdet ovat suhteellisen pieniä, heikkoja tai kuuluvat erilaisille kansalaisjärjestöille eivätkä kapitalistiomistajille.

Aikaisemmin mainitsemamme O. Villard, joka ei ole va-
kaumuksiltaan suinkaan vasemmistolainen, antoi vuonna
1944 julkaistussa kirjassaan »The Disappearing Daily» seu-
raavan selityksen:

»Samaan aikaan kun journalistiikka muuttuu kutsu-
muksesta liiketoimeksi, lehtien omistajat alkavat tarkastella
kaikkia valtiollisia ja taloudellisia ongelmia rikkaiden kan-
nalta, jotka katsovat yhteiskunnallisia ja valtiollisia uudis-
tusehdotuksia pelonsekaisin tuntein. Lehden omistaja muis-
taa olevansa kauppakamarin ja liikemiesliiton jäsen. Hänen
omaisuutensa ei ole pienempi kuin monien vaikutusvaltais-
ten liikemiesten, jotka ovat jokaisessa Amerikan kaupun-
gissa tavallisesti tilanteen herroja ja joiden virkailijat ja
puolisot määräävät »seurapiirien» sävyn ja usein kaupungin
julkisen elämän kulun.»

Villard kertoo myös edesmenneen presidentti Roosevel-
tin sanoneen kesäkuun 29. p:nä 1943 lehdistökonferenssissa
lehtimiehille suoraan, että »läninäolevien keskuudessa on
monia, jotka kirjoittavat isäntiensä — lehtien omistajien —
käsystä työpaikan menetyksen pelossa», ja huomautta-
neen, että sellaisia lehtimiehiä on yleensä »runsaasti». Ker-
ran Roosevelt oli tuonut lehdistökonferenssiin jopa saksala-
laisen rautaristin ja pyytänyt erästä lehtimiestä luovutta-
maan sen fasismille suopeamielisten »Chicago Tribunen»
ja »New York Daily Newsin» kirjeenvaihtajalle O'Don-
nelille ansaittuna palkintona hitleriläisten liehakoin-
nista...

»Chicago Tribune», jonka palveluksessa tuo »palkittu»
kirjeenvaihtaja on ollut ja on yhä, puolustaa erikoisen suu-
riäänisesti »lehdistön oikeuksia ja vapautta», ja samaan
aikaan lehden sotainen kustantaja McCormick esittää im-
perialistisen suursuunnitelman, joka edellyttää Englannin,
Ranskan, Latinalaisen Amerikan, Kanadan, Australian ja
Uuden Seelannin liittämistä Amerikan Liittoon... Ei ole
suinkaan sattuma, että mielialoiltaan nimenomaan impe-
rialistiset poliitikot pitävät nykyään niin Amerikassa kuin
Englannissakin suurinta kohua yleensä vapaudesta ja eri-
koisesti lehdistön vapaudesta. Englannissa esim. imperia-
listisen politiikan avomielisin julistaja aikakauslehti »Ni-
neteenth Century and After» kirjoitti hiljattain sanalleen
seuraavaa:

»Vapauden asian puoltaminen ulkomailla on siirtynyt
maassamme pääasiallisesti *kouralliselle konservatiiveja.*

Ainoan jyrkän protestin tuhoisaa (!) Jaltan sopimusta vastaan esittivät yksinomaan konservatiivit.»

Ne erikoiset poliittiset tavoitteet, joihin Amerikka pyrkii hra Cooperin kansainvälisen lehdistövapauden varjolla käymän kampanjan avulla, eivät tietenkään miellytä kaikkia Englannin konservatiiveja. Niinpä esim. tunnettu »Economist» aikakauslehti kirjoitti hyvin jyrkkäsanaisesti, että Cooperin tunnukset »raivaavat tietä Yhdysvaltojen maailmanherruuteen Amerikan rahakkaiden uutistoimistojen avulla».

Vastaukseksi siihen Cooper syytti »Economistia» yrityksestä säilyttää maailman tietoliikennevälineiden valvonta Englannin hallussa.

Kumpi on oikeassa: »Economist» vai Cooper? Kumpikin on nähdäkseni oikeassa. Taantumushenkisestä »uutistavarasta» on tullut nykyaikana varsin tehokas kapitalismin välikappale, jonka avulla se tunkeutuu muihin maihin ja muille mantereille; se on ehdottomasti tehokkaampi välikappale kuin kapitalismin leviämisen ensimmäisellä kaudella oli viinan, raamatun ja oopiumin vienti ei-kapitalistiin maihin. Ja taantumuslehdistön ulkomaankirjeenvaihtajat esittävät nykyään paljon tärkeämpää osaa kuin lähetyssaarnaajat aikoinaan...

Tietenkin on olemassa erilaisia lehtiä, toimittajia ja kirjeenvaihtajia ja siellä täällä on myös erilaisia lehtien omistajia. On vastuunsa tajuavia, on vastuunsa puutteellisesti tajuavia ja on vallan edesvastuuttomia. Tarkastelkaamme ja tunnustelkaamme sen vuoksi lähemmin muutamien suurimpien lehtikauppiaiden »tavaraa», ei tietenkään koko »tavaravarastoa», vaan ainoastaan sitä osaa, joka on kansainväliseltä kannalta kiinnostava.

II. TARKOITUKSELLISTA HARHAUTTAMISTA INFORMOINNIN VARJOLLA

Väitellessämme hra K. Cooperia vastaan panimme merkille sen myönteisen ilmiön, että Yhdysvaltojen yhdyttyä vapaudentahtoisten kansojen yhteiseen taisteluun fasistista Saksaa vastaan Amerikan lehdistön »totuudellisuus ja rehellisyys kansainvälisten kysymysten kohdalta lisääntyi suuresti». Monet vaikutusvaltaiset lehdet, jotka olivat en-

nen sotaa liehakoineet fasistihyökkääjiä, alkoivat vuodesta 1941 lähtien paljastaa heitä; ja kun ne aikaisemmin olivat parjanneet sumeilematta Neuvostoliittoa, niin yhteisen sodan aikana ne kiinnittivät paljon suurempaa huomiota totuuden puhumiseen maastamme. Myösimme myös sen, että Associated Pressin v. 1941 jälkeen levittämä uutisaineisto vastasi objektiivisuuden vaatimuksia paljon suuremmassa määrin kuin se tendenssimäinen aineisto, jota lehdet olivat saaneet samalta uutistoimistolta edellisinä vuosina. Todetessamme tämän myönteisen ilmiön asetimme jo silloin sodan aikana kysymyksen siitä, että on varmennettava Amerikan lehdistön objektiivisuudessa saavutettu edistys:

»Kunpa vain kyettäisiin *varmentamaan* tämä arvokas saavutus, ettei sitä menetettäisi sodan päätyttyä! Se on erittäin tärkeää kestäväen rauhan turvaamisen kannalta...»

Asianosaiset johtohenkilöt eivät todennäköisesti ole kuitenkaan huolehtineet tuon parempaan tapahtuneen käänteen varmentamisesta, koska heti sodan päätyttyä (ja osittain jo liittoutuneiden voiton aattona) Amerikan — sekä myös Englannin — monien suurlehtien ja uutistoimistojen työssä alkoi ilmetä yhä useammin kansainväliselle fasisminvastaiselle yhteistoiminnalle otollisen totuudellisuuden hyljeksintää. Ja nykyään monia niistä aivan ilmeisesti vaijaa uusiutunut vanha vika.

Jo San Franciscon konferenssin aikoina, jonka tarkoituksena oli kaikkien rauhantahtoisten kansakuntien yhteisen turvallisuusjärjestön perustaminen, huomattava osa Amerikan lehdistä yritti ilmeisen valheellisilla tiedotuksillaan konferenssin kulusta saada liittoutuneet *irrotetuksi toisistaan*. Siitä muistutti muuan lukija, joka Berliinin konferenssin jälkeen kirjoitti »New York Timesissä» seuraavaa:

»Jos Marsin asukas olisi joutunut planeetallemme sillä haavaa (San Franciscon konferenssin aikana) ja lukenut sellaisia lehtiä kuin 'New York Daily News', 'New York Journal-American', 'Chicago Tribune' ja 'New York Sun', hän ei olisi osannut aavistaakaan, että se oli liittoutuneiden konferenssi. Muistatko lehtien senaikaisia otsikoita? 'Venäjä on lyöty Argentiinan kysymyksessä.' 'Neuvostoliiton on pakko myöntää veto-oikeutta koskevassa kysymyksessä.' 'Poistuuko Venäjä konferenssista?' Millaisen palveluksen nuo otsikot tekivät? Ja kuvastivatko ne totuudelli-

sesti konferenssin kulkua vai oliko ne tarkoitettu herättämään epäluottamusta suurten liittoutuneiden kesken?»

Ja lopuksi tarkoittaen lehdistön edustajien valituksia sen johdosta, ettei heitä päästetty Berliinin konferenssiin, tuo lukija huomautti aivan oikein:

»Koska lehdet eivät halua ottaa sananvapauden tarjoamien etuoikeuksien ohella mitään vastuuta, meidän ei luullakseni maksa kiivailla sen vuoksi, että Berliinin konferenssin kulku pidettiin väliaikaisesti salassa.»

Siihen aikaan, kun Punaisen Armeijan joukot etenivät aivan Berliinin edustalle (huhtikuun jälkipuoliskolla 1945), muutamat amerikkalaiset lehdet julkaisivat Washingtonista saamansa tiedon, joka oli tekaistu alusta loppuun ja jossa sanottiin, että amerikkalaiset kärkepartiot olivat Berliinissä muka jo huhtikuun 13. pnä, mutta »vetäytyivät takaisin, koska venäläiset esittivät vastalauseen ilmoittaen, että jo aikaisemmin oli päästy sopimukseen siitä, että venäläiset miehittävät Berliinin ensimmäisinä». Saattoivatko tuon perättömän tiedotuksen julkaiseen »Daily Mirrorin» ym. lehtien toimittajat tosiaan epäillä hetkeäkään moisen uutisen valheellisuutta? On mahdoton olettaa selaista.

Ennen sodan päättymistä Amerikan ja Englannin vaikutusvaltaiset lehdet eivät tavallisesti kuitenkaan pyrkineet riistämään Punaiselta Armeijalta kunniaa ja mustaamaan sitä valheellisilla tiedotuksillaan. Mutta kuluvan vuoden syyskuussa suurin osa niistä ryhtyi säännöllisesti parjaamaan Saksassa olevia Neuvostoliiton miehitysjoukkoja. Englannin ja Amerikan lehtien Berliinin-kirjeenvaihtajat alkoivat kuin tilauksesta julkaista lehdissä typeriä tekaistuja juttuja puna-armeijalaisten menettelystä Saksassa ja Itävallassa. Sepittäessään kuvauksiaan muka neuvostotilaiden harjoittamasta rosvouksesta, väkivaltaisuuksista ja keinottelusta mustassa pörsissä nuo eteensä katsovat herrasmiehet varoivat visusti nimeämästä henkilöitä ja mainitsemasta tapahtumapaikkoja ja -aikoja, ettei heitä olisi saatu kiinni valheesta.

Tuossa alhaisessa kampanjassa »kunnostautuivat» pitisi taantumukselliset lehdet, sen tyyppiset kuin »Observer» ja »Daily Mail», myös monet muut, mm. labourpuolueen lehdet. Muuan kyseistä laatua oleva englantilaisessa »Tribune» aikakauslehdessä julkaistu erittäin ala-arvoinen artikkeli aiheutti lukuisia vastalauseita tämän »vasemmisto-

laisen» julkaisun lukijain taholta. Eräs lukija esim. kirjoitti toimitukselle seuraavaa:

»Minua hämmästyttää, että vasemmistolainen lehti julkaisee moisen parjauskirjoituksen Punaisesta Armeijasta esittämättä ainoatakaan tarkistettua tapausta ja että artikkelin on kirjoittanut erikoiskirjeenvaihtaja, jolla ei ole riittänyt miehuutta panna edes nimeään alle. Kehotan teitä saattamaan julkisuuteen kirjeenvaihtajan nimen ja esittämään tosiasiat, jotka voisivat vahvistaa noin typerät ja ilkeämieliset lausunnot.»

Punaiseen Armeijaan kohdistuvan parjauskampanjan tarkoituksena on ilmeisesti horjuttaa Englannissa ja Amerikassa laajalti levinnyttä sympatiaa Neuvostoliittoa kohtaan ja sen lisäksi kiihottaa salavihkaa Saksan väestöä. Viimeksi mainittua tarkoitusta palveli eittämättä Associated Pressin tekaisema (senaattori Brewsterin haastatteluun viittaava) parjausjuttu neuvostoviranomaisten toimeenpanemasta saksalaisen sivistyneistön »likvidoinnista» Berliinissä ja muualla Saksassa. Amerikkalaisen uutistojen laakerit eivät antaneet nähtävästi rauhaa englantilaisen »Timesin» Berliinin-kirjeenvaihtajalle, koskapa hän Lontoon radion syyskuun 21. päivän uutisen mukaan oli päättänyt lahjoittaa työnantajilleen tällaisen upean kimpun valheita:

»Venäläiset kidnappaavat saksalaisia englantilaiselta miehitysvyöhykkeeltä. Näitä ryöstöjä tapahtuu joka päivä. Uhreiksi joutuu tiedemiehiä, teknikkoja ja poliiseja...»

Mainitun englantilaisen kirjeenvaihtajan erikoinen oveluus ilmeni siinä, ettei hän yksinomaan parjannut, vaan jopa keksi liittää juttunsa loppuun seuraavan varsin hyvältä lemuavan moraalin:

»Toivottavasti *vilpittömyys* tulee myötävaikuttamaan nopeaan muutokseen tilanteessa, joka päinvastaisessa tapauksessa saattaisi johtaa liittoutuneiden keskinäisten suhteiden kiristymiseen.»

Englantilainen erikoiskirjeenvaihtaja vei voiton amerikkalaisista kilpailijoistaan osoittamalla juuri sanotunlaista vertaansa hakevaa »vilpittömyyttä».

Saksassa olevan englantilaisen sotilashallinnon uutistojen Allied Press laski sen jälkeen (lokakuun 16. pnä) liikkeelle ankan »kolhoosien perustamisesta Saksaan Neuvostoliiton miehitysvyöhykkeelle»: Brandenburgin maakunnassa muka perustetaan kolhooseja ja sitä varten on jopa

muodostettu erikoinen osastokin. Brandenburgin maakunnanhallitus totesi uutisen täysin perättömäksi. Lontoon radio on silti syöttänyt edelleenkin saksan kielellä saksalaiselle väestölle samanlaista törkyä, kuvailut loputtomiin »saksalaisten kauheaa asemaa» ja vääristellyt karkeasti neuvostohallituksen sekä Keski- ja Itä-Euroopan uusien, demokraattisten hallitusten politiikkaa. Tämä Lontoon radion jokapäiväinen valehtelu moitteettomalla saksan kielellä on ollut viime kuukausina luonteeltaan ilmeisen kiihottavaa, se on ollut omiaan vain elähdyttämään fasistisia mielialoja Saksassa.

Lontoon radion ja monien Englannin lehtien demokraatianvastainen propaganda poti kuitenkin niiden kaikista ponnistuksista huolimatta kauan vähäverisyyttä, kunnes Reuterin tietotoimisto kohotti sen niin sanoaksemme »asian vaatimalle tasolle». Se levitti marraskuun 4. p:nä maailmalle sensaatiouutisen, että Lontooseen saapuneiden tietojen mukaan Saksassa aiotaan yhtäkkiä siirtää n. miljoona saksalaista Neuvostoliiton vyöhykkeeltä länsiliittoutuneiden miehitysvyöhykkeille. »Tämän laajamittaisen väestönsiirron pitäisi alkaa 5. marraskuuta.» Samalla tähdennettiin, että neuvostoviranomaisten kyseisen toimenpiteen toteuttaminen tapahtuu täysin riippumatta Puolassa, Tšekkoslovakiassa ja Itävallassa olevien saksalaisten siirtämisestä.

Englannin kaikki suurlehdet nostivat samana päivänä hirveän kohun seuraavana päivänä odotettavasta »venäläisten väkisin karkottamien miljoonien saksalaisten tulvasta» ja väroittivat, kuten »Observer» lehti, että »saksalaisia kuolee ensi talvena joukoittain teiden varsille». Seuraavana aamuna tietotoimisto ilmoitti ulkoministeri Bevinin vaatineen viipymättä selostusta oletetusta miljoonan saksalaisen karkottamisesta Saksan neuvostovyöhykkeeltä. Kysymys otettiin sitä paitsi samana päivänä käsiteltäväksi Englannin parlamentissa; kun varaulkoministeri McNeil ei kuitenkaan kyennyt antamaan parlamentille mitään selityksiä sanotusta kysymyksestä, työväenpuolueen edustaja Richard Stokes vaati kiivastuksissaan, että neuvostohallitukselle on esitettävä »mahdollisimman lujasanainen ponsi... »venäläisten menettelyn huomioon ottaen».

Mutta kun kohtalokkaana marraskuun 5. päivänä tuo Englannin lehdistön ilmoittama »miljoonien saksalaisten tulva» ei alkanutkaan virrata neuvostovyöhykkeeltä, tämä

kummallinen seikka oli selitettävä jollain tavoin yleisölle. Reuterin tietotoimisto, joka johtajansa hra Chancellorin sanojen mukaan pitää aina korkeimpana hyveenä tiedotusten todenperäisyyttä ja ennakkoluulottomuutta, keksikin nopeasti sopivantuntuisen selityksen: se välitti lehdistölle Saksan englantilaisten miehitysjoukkojen päämajassa olevan kirjeenvaihtajansa tiedotuksen, että »venäläiset ovat nähtävästi peruuttaneet määräyksensä».

Se oli selitys numero yksi. Ja Englannin lehdet julkaisivat sen vastaavin otsikoin, esim. sellaisin kuin »Neuvostot ovat lieventäneet tuomiota. Venäläisten määräyksen arvoitus» (»Evening Standard»), »Neuvostojen määräystä lievennetään» (»Evening News»), »Neuvostot peruuttavat saksalaisia pakolaisia koskevan määräyksensä» (»News Chronicle»).

Pian kuitenkin kävi ilmi, ettei yleensä ollut olemassa mitään neuvostoliittolaista määräystä saksalaisten siirtämisestä, minkä vuoksi sitä ei voitu myöskään peruuttaa. Reuterin tietotoimiston Berliinin-kirjeenvaihtaja alkoi mumista, että oli sattunut »väärinkäsitys», että Neuvostojen määräys koski vain »muutamaa sataa ei-saksalaista henkilöä» ja ettei edes »heidän käsketty palata viipymättä Länsi-Saksaan». Kun asia sai tällaisen käänteen, kunnianarvoisen tietotoimiston oli pakko antaa selitys numero kaksi: tarkkailijansa Lloydin suulla Reuterin tietotoimisto myönsi todetun, että perättömät tiedotukset, jotka antoivat aiheen välikysymyksen tekoon alahuoneessa ja ulkoministeriön hätäisiin johtopäätöksiin, »olivat johtuneet osaksi piirivirkamiehen aloitteesta, vaikka hänellä ei ollut siihen (mihin?) valtuuksia, ja osaksi Berliinin radion tiedotuksen epätarkkaan käännökseen uskoneen sanomalehden säikähdyksestä».

Mikä oli tuo säikkyvä sanomalehti, joka ilmaantui tätä selitystä ympäröivän sakean sumun keskeltä? Siitä voidaan päätellä Lloydin seuraavien sanojen perusteella:

»Paniikki alkoi sen jälkeen, kun Berliinissä ilmestyvä englantilaisten viranomaisien 'Berliner' lehti oli julkaissut väärin käännetyn Berliinin radion tiedotuksen...»

Siis siellä piili »määräyksen arvoitus», so. yksimielinen veijariklikki, joka »säikyksissään» tekaisi perättömän sensaatiojutun »riippumattoman» Reuterin toimiston kautta levitettäväksi!

Se kuitenkin erehtyy, joka luulee kyseisen lehtiskan-

daalin opettaneen asianomaisia Englannin lehtiä harjoittamaan hillitymmin taantumuksellista propagandaansa Saksan ja Euroopan asioissa. »Daily Mail» esim. kohuaa edelleenkin tällaisessa sävyssä:

»Suunniltaan pois joutunut, masentunut ja hävitetty Eurooppa odottaa ohjausta. Se ei odota tuota ohjausta Amerikalta eikä Venäjältä, vaan Englannilta. Tämän sukupolven kohtalon ratkaisee kysymys, joutuuko se odottamaan turhaan.»

Jokainen käsittää, mihin moinen tendenssi johtaa.

Esitimme edellä useita esimerkkejä siitä, kuinka sääli-mättömästi taantumukselliset »utisten levittäjät» käsittelevät tavallisia tosiasioita. Paitsi sitä, että esimerkisarjamme sinänsä on vaillinainen, se vaatii olennaista lisäselitystä siltäkin kannalta, että vastataan lukijan oikeutettuihin kysymyksiin: miksi ne valehtelevat? Mikä poliittinen tarkoitus on sen takana? Edellyttääkö demokraattinen lehdistön vapaus todella ehdottomasti vapautta harjoittaa poliittista parjausta tai kaikkinaista vastuuvapautta tuollaisesta kansojen ja valtioiden rauhanomaisten keskinäissuhteiden kannalta vaarallisesta ja vahingollisesta parjauksesta?

III. MIHIN KANSAINVÄLISET PARJAAJAT OVAT SYYPÄITÄ?

Muutamit varsin huomattavat Englannin ja Amerikan poliitikot ovat viime aikoina puhuneet julkisesti vapaan tiedotustoiminnan tärkeydestä kansainvälisen yhteistyön kannalta. Mikäli tiedotukset ovat todenperäisiä ja taantumuksellisesta tendenssimäisyydestä vapaita, ne todella edistävät epäilemättä kansakuntien ystävällisten keskinäissuhteiden kehitystä. Entä jos ne ovat valheellisia ja tendenssimäisiä? Jos ne tähtäävät suoranaisesti kansainvälisen yhteistyön häiritsemiseen? Mikä silloin neuvoksi?

Kuinka voidaan tiedotustoiminnan vapaudesta käydyssä vakavassa sananvaihdossa sivuuttaa vaitiololla kysymys: mikä takaa, että käytännössä vältetään erittäin vahingolliselta vääristelyltä kansainvälisen tiedotustoiminnan alalla? Pyrkiväthän sellaisetkin henkilöt, joiden jo asemansa vuoksi täytyy olla tietoisia eräiden lehdistön edustajien ja uutistoimistojen harjoittamasta mainitunlaisesta vahingol-

lisesta toiminnasta, selittämään julkisissa lausunnoissaan, etteivät nuo »tiedottajat» muka muuta teekään kuin etsivät kaikkialla silkkaa totuutta. He sanovat esimerkiksi, että kaikkien maiden tavalliset ihmiset kaipaavat riippumattomia uutistiedotuksia, joita »asian vaatiman koulutuksen» saaneet lehtimiehet hankkivat. Niin, koulutus on tietenkin tarpeen kaikissa ammateissa. Mutta mikä takaa sen, ettei joku ammattikoulutuksen saanut kirjeenvaihtaja lähetä väärennettyjä tiedotuksia tietäessään työnantajan odottavan häneltä tendenssimäisiä uutisia, vaikka tositaapahtumat eivät anna hänelle aineistoa sellaisiin uutisiin? Eikö kokemus osoita, että monet lehdet ja uutistoimistot levittävät kernaasti noita ilmeisen valheellisia uutisia aikoimattakaan tarkistaa niitä?

Minkä vuoksi englantilaiset ja amerikkalaiset »kansainvälisen lehdistövapauden» julistajat ovat tähän saakka karttaneet itsepintaisesti ongelman tämän puolen käsitteilyä? Voivatko he luottaa siihen, ettei yleinen mielipide kiinnitä huomiota tapauksiin, joissa lukijoita on harhautettu karkeasti valheellisilla tiedotuksilla? Sellaisia tapauksia on viime aikoina ollut hyvin paljon. Olemme jo esittäneet konkreettisia esimerkkejä ulkomaisen lehdistön julkaisemista tekaistuista jutuista, jotka ovat olleet kaikki sen laatuista, ettei niiden vaikuttimina voida pitää muuta kuin pyrkimystä tehdä tyhjäksi Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanomainen, yksimielinen yhteistoiminta. Meidän on tarkasteltava vielä useita samantapaisia esimerkkejä, koska tämä kysymys on erittäin tärkeä.

Niinpä amerikkalainen »Daily Mirror» lehti julkaisi valheellisen väitteen, että Neuvostoliiton ja Ranskan välisessä avunantosopimuksessa muka on »salainen artikla», jossa hyväksytään ranskalaisten toimintavapaus lännessä ja Neuvostoliiton toimintavapaus idässä. On helppo käsitellä, että moisen keksinnön levittämällä saattoi olla vain aivan tietty tarkoitus: herättää Amerikassa ja Englannissa epäluuloja Neuvostoliittoa ja Ranskaa kohtaan.

Meille voidaan vastata, että on turha odottaakaan sellaisen lehden kuin hearstilaisen »Daily Mirrorin» kuvaavan tapahtumia totuudellisesti, eihän se ole solidi poliittinen sanomalehti. Olkoon niin, ottakaamme siinä tapauksessa toinen esimerkki, sellainen solidi lehti kuin »New York Herald Tribune». Tämä lehti julkaisi elokuun 15. p:nä 1945 Columbia Broadcasting Companyn Lontoon-kirjeenvaihtajan

Murrow'n perättömän uutisen, että Neuvostoliiton virallisissa piireissä ollaan muka sillä kannalla, että liittoutuneiden Japanin miehitysjoukkojen ylipäälliköksi on nimitettävä Punaisen Armeijan edustaja ja että neuvostohallitus oli muka esittänyt tämän vaatimuksen Amerikan hallitukselle. Eikö tuo kirjeenvaihtaja tosiaankaan ymmärtänyt sepustuksensa vahingoittavan Amerikan kansan ja neuvostokansan ystävyys-suhteita? Tietysti hän ymmärsi sen vallan hyvin. Ei kai hän suotta ole saanut »asian vaatimaa koulutusta». Mutta miten on selitettävissä, ettei solidi sanomalehti käsittänyt sitä tai jos käsittikin, niin jostain syystä katsoi silti tarpeelliseksi ampua tuon myrkkynuolen?

Seuraava esimerkki. Jotkut erittäin sukkelat ranskalaisen uutistoimiston Agence d'Edition et de Pressen nimissä toimivat veijarit tekaisivat hiljattain sensaatiojutun esittäen siinä ohjeet, jotka Yhdistyneiden Kansakuntien Järjestön valmistelewan komitean työhön osallistuva Neuvostoliiton lähettiläs A. Gromyko oli muka saanut Lontooseen. Keksittyjen ohjeiden joukossa luettiin sellaisia kuin että on vastustettava ehdotuksia »kolmen suuren» tapaamisesta, vaadittava Saksan miehityksen lopettamista vuoden 1949 tammikuun 1. päivään mennessä, vaadittava muodostamaan Kaukoidässä valvontakomissio Saksan valvontaneuvoston esikuvan mukaan jne., kaikkiaan kahdeksan alusta loppuun keksittyä pykälää. Jokainen käsittää, että tekaisemalla tuon perättömän jutun ja levittämällä sitä mainittu uutistoimisto pyrki pahentamaan kansainvälistä ilmapiiriä ja mm. kolmen suurvallan keskinäisiä suhteita. Mutta juuri tuo ruma pyrkimys oli siinä määrin mieleen erälle Ranskan lehdille (»Paris Matin'lle» ym.), että ne julkaisivat marraskuun 30. p:nä 1945 ilman mitään omantunnonvaivoja tämän selvästi parjausluontoisen sepustuksen.

Puolan kysymyksestä taantumukselliset lehdet levittivät jo sodan aikana niin paljon taruja, että niiden on ollut viime aikoina vaikea löytää mitään uutta valehtelun aihetta. Mutta pakko tekee parjaajasta kekseliään, ja niinpä Associated Pressin Varsovan-kirjeenvaihtaja Allen ilmoitti lokakuun 17. p:nä 1945, että »Punainen Armeija on toistamiseen miehittänyt Puolan». Hra Cooperin tietotoimisto levitti tätä ilkeämielistä perättömyyttä ympäri maailmaa. Erikoisen innokkaasti sitä levittivät ja paisuttelivat muutamamat pariisilaislehdet. Dominique Prado kirjoitti »L'Aurore'issa» lokakuun 18. p:nä seuraavaa:

»Puolasta, joka on tähän asti ollut kuviteltu valtio, tuli eilen tosiasiallisesti sosialistinen neuvostotasavalta. Punainen lippu on liehunut eilisestä saakka Varsovan, Krakovan ja 15 muun kaupungin yllä...»

Charles Dumas myötäili häntä Ranskan sosialistisen puolueen pää-äänenkannattajassa vakuuttaen, että »kysymyksessä on Punaisen Armeijan toimeenpanema Puolan tärkeimpien maaseutukaupunkien miehitys...»

Muutaman päivän kuluttua parjaajat jättivät jo vaihteellisesti rauhaan tämän »Puolan toiskertaisesta miehityksestä» levittämänsä suurvalheen ja ryhtyivät sepittelemään tavanomaisia pikkupalheita, esim. sellaisia, että Neuvostoliitto konfiskoi Puolassa UNRRA:n tavaroita, ryöstää maataloutta, vie maasta karjaa jne. Loputon valehtelu kyllästytti »Chicago Sun» lehden rehellistä Puolan-kirjeenvaihtajaa Brantia siinä määrin, että hän tunnusti marraskuun 17. p:nä avoimesti:

»Näitä syytöksiä toistetaan vain Puolan ulkopuolella. Kiihkeimmätään Neuvostoliiton arvostelijat eivät esitä moisia syytöksiä Puolassa. Nämä valheet ovat erittäin vaarallisia, koska puolalaiset joutuvat näkemään nälkää, jos UNRRA lopettaa elintarviketoimituksensa Puolaan tai supistaa niitä.»

Pelko, jonka Brant tässä ilmaisee, on täysin luonnollinen, varsinkin kun otetaan huomioon Amerikan Yhdysvaltojen edustajakamarin tunnettu päätös, joka kieltää käyttämästä UNRRA:n varantoja maissa, joissa Amerikan lehdistön edustajilla ei ole rajottamatonta toimintavapautta.

Aikakauslehtemme lukijat varmaankin muistavat, että Associated Pressin johtaja Cooper puhuu mielellään erikoisesta amerikkalaisesta lehdistövapauskäsityksestä erotukseksi neuvostoliittolaisesta. On kuitenkin vaikea olettaa, että amerikkalainen käsitys lehdistövapaudesta edellyttäisi myös parjaamisvapautta. Kieltäydymme kerta kaikkiaan uskomasta, että amerikkalaiset todella puoltavat sellaista lehdistövapauden väärinkäyttöä. Moisella kannalla ovat nähtävästi vain hra Cooper ja hänen hengenheimolaisensa. Juuri he vaativat kontrolloimatonta toimintavapautta Puolassa, mutta kun heidän edustajansa kävivät tuossa maassa, Associated Pressin asiakkaat kautta maailman alkoivat saada Varsovasta sentapaisia »uutisia» kuin tekaistut jutut, että »Punainen Armeija on toistamiseen miehittänyt Puo-

lan» jne. He vaativat **kontrolloimatonta** toimintavapautta myös Balkanin maissa, mutta kun heidän edustajansa saapuivat Balkanille, tapahtui mm. seuraavaa.

Associated Press välitti lokakuun 22. pnä 1945 Sofian-kirjeenvaihtajansa valheellisen tiedotuksen neuvostojoukkojen suurista sotaharjoituksista, joita on muka pidetty Bulgarian ja Turkin rajaseudulla. Siellä ei tietenkään ole ollut mitään sotaharjoituksia, mutta Associated Pressin ovelaa väärennöstä levitettiin »luotettavana uutisena» miljoonille lukijoille Euroopassa, Amerikassa ja Australiassa ja se antoi monille lehdille aiheen kommentoida huolestuneesti luuloteltua Turkin-vastaista »Neuvostoliiton hyökäyksen» uhkaa...

Eikö ole selvää, että tuollaiset valheet ja parjaukset saattavat osoittautua paljon tehokkaammaksi ja vaarallisemmaksi kansainvälisen ilmapiirin myrkyttämisen keinoksi kuin suoranainen yllytys uuteen sotaan? Kansathan suhtautuvat uuteen sotaan nykyään kielteisemmin kuin koskaan ennen ja niitä kuohuttavat moiset Amerikan fasismihenkisen lehdistön ja eräiden Englannin katolisten lehtien rikolliset kehotukset. Kun tunnettu Yalcin kehottaa anglosakseja pudottamaan atomipommeja Balkanin kansojen niskaan tai kun englantilainen fasistikenraali Fuller kirjoittaa, että »sota on olennaisen tarpeellinen sivilisaation terveyden kannalta» ja sen vuoksi »vihollinen on luotava, ellei sitä ole olemassa», laajat kansalaispiirit kääntävät heille epäilemättä selkensä kuin pirun riivaamille. Harkitsevat imperialistisen politiikan ajajat eivät sen vuoksi menettele nykyään sillä tavoin, vaan pyrkivät toistaiseksi kaikenlaisia kiertoteitä käyttäen horjuttamaan sodan aikana muodostunutta rauhantahtoisten kansakuntien yhtenäisyyttä ja muokkaamaan askel askelelta maaperää otolliseksi kansainvälisten selkkausten puhkeamiselle.

Tämä on pidettävä mielessä, jos tahdotaan käsittää, mikä salattu poliittinen tarkoitus on niillä ovelasti punotuilla »uutis»-sepustuksilla, joihin pysyvän rauhan horjuttajat nykyään toiminnassaan turvautuvat. He eivät kajoa sanallakaan rauhan aatteeseen, vaan tekeytyvät täysin »objektiivisiksi tarkkailijoiksi»; näyttää siltä kuin he eivät yllyttäisi ketään toisia vastaan, vaan yksinkertaisesti »informoisivat» yleistä mielipidettä. Tietty osa heidän levittämistään »tiedotuksista» osoittautuu kuitenkin valheelliseksi, mutta ei tarkoituksettoman valheelliseksi, vaan po-

liittisesti kyllästetyksi parjaukseksi, joka tehoaa herkkäuskoiseen yleisöön voimakkaammin kuin mikään yllytys.

Sanotunlaisten valheellisten tietojen taitavimmat levittäjät pyrkivät aina yhdistämään päivän parjausjuttunsa niihin ajankohtaisiin ongelmiin, jotka sillä hetkellä kiinnostavat yleisöä eniten. Tässä suhteessa on kuvaavaa, että viime aikoina on ilmaantunut jopa sellainen poliittisen parjauksen alalaji kuin erityinen atomikysymyksiä koskeva parjaus. Esim. amerikkalainen »Washington Post» julkaisi syyskuun alussa tekaistun uutisen, jossa sanottiin, että muka neuvostohallituksen käskystä oli kolme vuotta sitten ostettu Kanadan uraanikaivosten osakkeita, minkä johdosta Kanadan hallitus kansallisti nuo kaivokset. Ranskalainen »Epoque» taas tiesi kertoa marraskuun 16. p:nä, että kuuluisa ranskalainen ydinfyysikko Joliot-Curie oli muka »matkustanut Moskovaan venäläisellä lentokoneella Venäjän hallituksen kutsumana». »Matkaa seurataan tarkasti niin Lontoossa kuin Washingtonissakin...» kuiskutteli lehti merkitsevästi. Ranskan opetusministeriön täytyi ilmoittaa julkisesti, että vastoin »ehdottoman luotettavasta lähteestä» saatua »Epoque» lehden tietoa Joliot-Curie ei ollut matkustanut mihinkään.

Edellä esitettyjen tosiasioiden perusteella voidaan katsoa todistetuksi, että osa kansainvälisen tiedotustoiminnan alalla työskentelevistä lehtiyritysten ja suurimpien uutistoimistojen edustajista levittää rikollisia parjausjuttuja, jotka on tähdätty toisaalta erinäisten valtioiden ja kansojen turvallisuutta ja toisaalta yleisen rauhan turvaamista vastaan. Kansainväliset poliittiset parjaajat ovat ennen kaikkea syypäitä juuri siihen.

Jos taas tarkastellaan, mihin maihin kansainväliset parjaajat kohdistavat useimmiten tulensa, voidaan todeta kuvaava yhteensattuma: kysymyksessä ovat samat maat, joita vastaan myös »kansainvälisen lehdistövapauden» tunnuskäyty lehdistökampanja on suunnattu. Ne eivät ole sellaisia valtiojärjestelmältään taantumuksellisia ja fasistisia maita kuin Espanja, Portugali ym., joissa ulkomaisten kirjeenvaihtajien toiminta on viranomaisten tiukassa valvonnassa. Ei ole kuultu, että Englannin ja Amerikan taantumuksellinen lehdistö olisi vaatinut virallista sekaantumista sanottujen maiden asioihin hankkiakseen englantilaisille ja amerikkalaisille kirjeenvaihtajille erikoisia etuisuuksia. Ei, lehtipääoman englantilais-amerikkalaisten kuninkaiden

kampanjan koko tulivoima keskitetään Neuvostoliittoa ja niitä demokratian maita vastaan, jotka neuvostojoukot ovat vapauttaneet hitleriläisyyden ikeestä. Niitä vastaan käytetään myös poliittisen parjauksen pommeja, jotka järkyttävät pysyvään rauhaan ja kansainväliseen turvallisuuteen tähtäävän kansojen yhteistoiminnan perustuksia.

Saattavatko demokraattiset yhteiskuntapiirit sietää tuolaista kansojen kohtaloista piittaamattoman rosvolehdistön »toimintavapautta»? Eikö ole jo aika vaatia lainsäädännöllisiä takeita niiden pahantekijäin taltuttamiseksi, jotka poliittista parjausta myrkkyyaseenaan käyttäen taistelevat lehdistössä muita kansoja ja rauhantahtoisten kansakuntien kansainvälistä yhteistoimintaa vastaan?

Pitäähän tälläkin alalla ottaa varteen se katkera kokemus, joka kuuluu melko läheiseen menneisyyteen, erikoinen siihen kauteen, jolloin fasistihyökkääjät valmistelivat voimaperäisesti toista maailmansotaa. Eivätkö he käydessään poliittista kamppailua kollektiivisen turvallisuuden suojaksi tarkoitettua yhteisrintamahanketta vastaan käyttäneet alituisesti hyväkseen Englannin, Ranskan, Amerikan ja useiden muiden maiden taantumuslehdistön palveluksia? Ei riitä, että muistetaan vain, mikä vastuu Chamberlainin ja Daladierin hallituksille lankeaa fasistihyökkääjien suunnitelmien ja menestyksen auttamisesta. Onhan tosiasia, että pääosaa Englannin, Ranskan ja Amerikan yleisen mielipiteen muokkauksessa Münchenin sopimuksen hengessä esitivät tuolloin lehdistön ja suurten tietotoimistojen taantumukselliset edustajat. He harhauttivat kansalaispiirejä rauhoittavilla tiedotuksillaan, sentapaisilla kuin »Hitler kannattaa rauhaa». He levittivät loppumattomiin erilaisina versioina parjausjuttuja »Venäjän hyökkäyssuunnitelmista». Ja esim. Ranskan kansanrintaman kehotuksen Saksan pyrkimyksien vastustamiseen nuo samat herrat selittivät parjauksellisesti »sodanlietsojien» hankkeeksi.

Tällainen ammattimaisten valheenlevittäjien harjoittama tendenssimäinen yleisen mielipiteen muokkaus lamautti tuolloin huomattavassa määrin Länsi-Euroopan demokraattisten piirien aktiivisuuden taistelussa rauhan säilyttämiseksi. Se maksoi Euroopan kansoille liian paljon, niin paljon, ettei voida sallia moisen historian toistumista vielä kerran.

Mutta jos kerran paha on käynyt sietämättömäksi, on jo aika keksiä jokin tehokas keino sen poistamiseksi.

IV. ALKÄÄ KIELTÄYTYKÖ VASTUUSTA, JOS TAHDOTTE VAPAUTTA

Millaiset keinot ovat yleensä mahdollisia eri maiden erinäisten lehtien tai tietotoimistojen rikollisten tiedotus-toimien ehkäisemiseksi?

Lordi Cecil puhui kerran Kansainliitossa, että olisi toivottavaa saada aikaan lehtien *yhteistoiminta* »niin rauhaa suojaavien toimenpiteiden kannattamisessa kuin myös valheellisten ja vahingollisten tiedotusten ehkäisyssä». Hän ei kuitenkaan maininnut sanallakaan, miten voidaan sellaiseen yhteistoimintaan saada mukaan lehdet, jotka eivät millään muotoa halua yhteistoimintaa tässä tarkoituksessa. Sehän on suunnilleen yhtä mahdotonta kuin kahden kaljupään sitominen yhteen tukastaan. Sen vuoksi kukaan ei ilmeisesti ottanut vakavalta kannalta lordi Cecilin naiivia ehdotusta. Minkä vuoksi harjoitetaan joutavaa itsepetosta?

Toinen keino, jota väliin mainostetaan Amerikassa, on »*sanomalehtimiesetiikan sääntöjen*» laadinta. Esim. Ranskan lehdistön Yhdysvaltojen toimiston johtaja R. Valeur kehotti sodan aikana Amerikan sanomalehtikustantajien yhdistystä »laatimaan lehtimiesetiikan säännöt». Eikö hän tosiaan tiennyt, että joutilaat henkilöt ovat Amerikassa laatineet jo monesti moisia sääntöjä ja kaikki ovat hymyilleet niille? Tuskinpa edes Hearst tai McCormick ovat koskaan kieltäytyneet vannomasta uskollisuutta »etiikan säännöille». Kuitenkin juuri tämä seikka todistaa selvästi, että »etiikan säännöt» ovat käytännössä muuttuneet nopeasti itsepetoksen keinosta toisten pettämisen keinoksi.

Kolmas mahdollinen keino on *sensuuri*. Voidaanko sitä pitää kelvollisena kansainvälisten »uutistenhankkijain» rikollisten puuhien ehkäisemisen keinona? Ei voida. Miksi ei voida? Jo yksin sen vuoksi, että erilaisten valtioiden järjestelmässä ei voi olla yhtenäistä kansainvälistä sensuuria. Sensuuri esittää negatiivista osaa jopa erillistenkin valtioiden puitteissa niissä tapauksissa, kun kyseisissä valtioissa on vallalla taantumuksellinen tai vanhoillinen järjestelmä.

Todellisen demokratian kannalta katsoen ei silti voida tuomita *kaikkinaista* sensuuria. Siten menettelevät ainoastaan ne valedemokraatit, jotka pyrkivät hämäämään sensuurin kahden päälahjin välisen poliittisen peruseroavuuden. Eri asia on taantumuksellisen järjestelmän aikainen sensuuri; se on tähdätty kansan demokraattisia pyrkimyksiä

vastaan ja on sen vuoksi tuomitsemisen arvoinen. Eri asia on edistyksellisen, demokraattisen järjestelmän aikainen sensuuri, joka on tähdätty fasistimielisten kansanvihollisten valheellista agitaatiota vastaan; se on tietyissä olosuhteissa välttämätön ja hyödyllinen demokratian puolustamisen kannalta. Lehtialan liikemiehet tuomitsevat »kaikkinaisen» hallituksen toimesta harjoitetun lehdistön valvonnan ja salaavat samalla huolellisesti sen tosiasian, että he itse — kustantajat ja heidän edusmiehensä toimituksissa — ovat saattaneet lehtensä kaikin puolin yksityisvalvontaansa, joka tavallisesti ei ole yhtään parempaa kuin taantumuksellinen hallituksen valvonta.

Paras kaikista mahdollisista lehdistön valvontamuodoista porvarillisissa maissa olisi epäilemättä hyvin järjestetty demokraattisten kansalaisjärjestöjen harjoittama valvonta. Mutta niin kauan kuin edistysmielisillä, demokraattisilla järjestöillä ei vielä ole huomattavaa vaikutusta lehdistöön suurimmassa osassa maailmaa ja niin kauan kuin yksityisomistajien vaikutusvaltaiset lehdet levittävät kaikenlaisia myrkyllisiä, rauhanasiaa ja kansojen yhteistoimintaa vahingoittavia parjausjuttuja, kaikilla edistysmielisillä demokratian mailla ja ennen kaikkea meidän neuvostomaillamme on täysi oikeus ja kaikki perusteet suojata sensuurisuo-dattimella juomavesisäiliömme tuollaiselta vahingolliselta lialta.

Mutta ellei kansainvälisessä mitassa voida saattaa voimaan demokraattistakaan sensuuria, niin eikö ole mitään muuta keinoa ehkäistä ainakin törkeimmät kansainvälisten valheenlevittäjien hyökkäilyt yleistä rauhaa ja rauhan-tahtoisten kansojen turvallisuutta vastaan? Mielestäni sellaisena keinona voisi olla rikosoikeudellisen vastuun säätäminen moisista hyökkäilyistä. Tarpeettomien vaikeuksien välttämiseksi olisi kansainväliseltä kannalta vaarallisten juridisesti rangaistavien lehtirikosten määrä rajoitettava nähdäkseni minimiin, esim. vain seuraavaan kahteen:

a) järjestelmällinen sotakiikhotus;

b) minkä tahansa rauhantahtoisen valtion poliittinen parjaaminen, so. ilmeisen valheellisten, tekaistujen juttujen levittäminen mainitunlaisen valtion toimenpiteistä.

Suurvaltojen keskinäisen sopimuksen perusteella on nyt jo ryhdytty panemaan syytteeseen sodan alkuunpanijoita. Se antaa aihetta toivoa, että ylen riehaantuneet fasistimieli-set lehdetkin voidaan saattaa oikeudelliseen vastuuseen jär-

jestelmällisestä sotakiivohotuksesta. Ainahan sellainen kiihotus lehdistön avulla on ollut sodan syyttäjien tärkeimpiä menetelmiä maaperän poliittisessa muokkauksessa hyök-ikäystä varten.

Kuten tiedetään, useimmissa maissa rangaistaan lain mukaan yksilön kunnianloukkauksesta, jos se horjuttaa yhteiskunnan luottamusta henkilöön. Mutta eikö ole tuhat kertaa tärkeämpää pyrkiä ehkäisemään minkä hyvänsä rauhantahtoisen kansan tai valtion parjaus? Sitähän vaativat kokonaisten kansakuntien kunnian ja turvallisuuden edut sekä samalla *kaikkien* kansakuntien yhteinen etu — huoli kansainvälisen rauhan turvaamisesta ja lujittamisesta.

Tällä haavaa, kun kysymys asetetaan toistaiseksi vain periaatteelliselta kannalta, on tietenkin tarpeetonta ryhtyä erittelemään sen yhteydessä herääviä kansainvälisen oikeuden ja lainkäytön edistyksellistä kehitystä koskevia juridisia ongelmia. Mutta nyt voidaan puhua ainakin vastaavien juttujen siirtämisestä erityisen kansainvälisen sopimuksen perusteella toimivan kansainvälisen oikeuselimen käsiteltäväksi. Koska on otettava lukuun sekin mahdollisuus, etteivät monet valtiot vaikutusvaltaisen lehdistön ankaran vastustuksen vuoksi suostu helposti jättämään kaikkia mainitunlaisia asioita pakollisessa järjestyksessä kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, on aluksi ehkä rajoituttava vain antamaan kansainväliselle tuomioistuimelle valtuudet käsitellä pelkästään niiden lehtien ja tietotoimistojen edustajia vastaan esitettyjä syytöksiä, jotka vaativat oikeutta toimia kontrolloimattomasti muissa maissa.

Mitä periaatteellisia väitteitä voitaisiin esittää sitä vastaan, että säädetään vastuu pahimmanlaatuisista kansainvälisen lehdistövapauden väärinkäytöksistä? Eihän siinä ole merkkiäkään mistään poliittisen arvosteluvapauden tukahduttamisesta. Siinä suhteessa saa olla ihan rauhassa myös hra Cummings, joka englantilaisessa »News Chronicle» lehdessä puoltaa varsin korotetussa äänilajissa »oikeutta arvostella lehdistössä jokaista hallitusta». Tehkää hyvin ja arvostelkaa, herrat! Mutta varokaa *parjaamasta*, so. levittämästä ilmeisen valheellisia juttuja muista valtioista ja niiden hallituksista. Minä kehotan nostamaan syytteen vain sellaisesta parjauksesta enkä suinkaan arvostelusta. Ja kun Cummings lausuu pöyhkeästi, että »läntisissä demokratioissa me emme salli hallituksen ratkaista, mikä on pahansuopaa ja mikä ei», me itäisten demokratioiden väki voimme

sävyisään tapaamme vastata: kuten haluatte, herrat, ratkaiskoon ehdottoman puolueeton kansainvälinen tuomioistuin, ovatko tekonne hyvän- vai pahansuopia.

Associated Pressin johtaja K. Cooper vaatii, kuten tunnuttua, kansainvälisiä sopimuksia, joiden perusteella ulkomaisille kirjeenvaihtajille myönnetään diplomaattiset etuoikeudet ja täydellinen toimintavapaus, oikeus käyttää kaikkialla kaikkia tietoliikennevälineitä alhaisen tariffin mukaan jne. Jopa United Pressin johtajakin hra Baillie vastustaa niin pitkälle meneviä vaatimuksia ja arvelee Cooperin kadottaneen todellisuudentajun. Sekaantumatta tuohon amerikkalaisten kiistaan tahtoisimme silti kysyä hra Cooperilta, että jos Euroopan maissa taataan informaatiovapaus, niin onko hän puolestaan valmis alistumaan kansainvälisen tuomioistuimen tuomiovaltaan, jos hänen tietotoimistoaan syytetään perustellusti jonkin rauhantahtoisen valtion parjauksesta. Onko hän valmis siihen vai ei? Jos on, niin voimme vain toivoa, että tuomioistuin tulee olemaan oikeudenmukainen ja kyllin ankara.

Tosin pelkään pahoin, ettei hra Cooper myönnä vapaaehtoisesti välttämättömäksi kansainvälisen rikosoikeudellisen vastuun säätämistä poliittisesta parjauksesta, vaan sanoo tämänkin ehdotuksen »uhkaavan lehdistön vapautta». Vastahan hän hiljattain väitti, että jopa Amerikankin hallitus, joka oli nostanut syytteen Associated Pressin tietotoimistoa vastaan tiedotustoiminnan laittomasta monopolisoinnista, »uhkaa lehdistön vapautta». Cooper kuuluu nähtävästi niiden liikemiesten ryhmään, jotka pyrkivät saamaan kaikki tulot liikeyrityksestä haluamatta ottaa itselleen mitään vastuuta riskistä tai veloista...

Mutta juuri se onkin väärin. Varsinkin lehti- ja tiedotustoiminnassa on paikallaan pitää kiinni siitä ehdottoman oikeudenmukaisesta periaatteesta, että jos tahdotte etuisuuksia, niin ottakaa myös vastuu! Jos tahdotte vapautta, vastatkaa myös vapauden väärinkäytöstä! Ja vastuun ovat velvolliset kantamaan tietysti ennen kaikkea lehti- ja tiedotusyritysten johtajat ja omistajat eivätkä yksinomaan kirjeenvaihtajat. Saatettakoon voimaan alhaiset lennätintariffit, kunhan vain säädetään ankara edesvastuu poliittisesta parjauksesta ja järjestelmällisestä sotakiihotuksesta.

Mitä tulee hra Chancellorin lausuntoon, että hänen johtamansa Reuterin tietotoimisto on »kansainvälisen tavaran» eikä »englantilaisten uutisten hankkija», niin sen joh-

dosta haluaisimme huomauttaa, ettei kukaan nähdäksemme kaipaa moista omasta kansakunnasta luopumista. Eiköhän hra Chancellorin olisi parasta esiintyä avoimesti tunnettuna englantilaisen tavaran, mutta ei senlaatuisen tavaran hankkijana kuin oli sensaatiouutinen »miljoonan saksalaisten karkottamisesta neuvostojoukkojen miehitysvyöhykkeeltä». Voihan mies olla kunnan englantilainen ja samanaikaisesti kunnioittaa toisten jaloa pyrkimystä, joka on Krimin konferenssin julkilausumassa luonnehdittu aivan oikein »ihmiskunnan korkeimmaksi pyrkimykseksi», pyrkimykseksi kestävään ja pitkäaikaiseen rauhaan.

Artikkeli on julkaistu nimimerkillä
N. Baltiiski v. 1945 »Novoje Vremja»
aikakauslehden 13. ja 14. n:ossa

Suomennettu tätä kokoelmaa varten